

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Sivil Toplum Geliştirme Merkez

Sivil Toplum Alanında Güncel Gelişmeler III

Sivil Alanı ve Fon Kaynaklarına Erişim Hakkını Korumak

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

İSTGM

Sivil Toplum Geliştirme Merkez

Maina Kiai (BM Eski Özel Raportörü) Sivil alanı ve fon kaynaklarına erişim hakkını korumak*

Genel İlkeler

Bu belge, sivil toplumun fon kaynaklarını arama, alma ve kullanmasına ilişkin uluslararası insan hakları normları ve standartları kapsamındaki üç genel ilkeyi özetlemektedir. Sol taraftaki sütun, her ilkenin belirli yönlerini destekleyen argümanlar sağlarken, sağ taraftaki sütun argümanın yasal dayanağını veya arka planını sağlar. İlgili yerlerde, orijinal kaynaklara linkler verilmiştir.

*Bilgi notu BM Özel Raportör Maina Kiai tarafından hazırlanmıştır. Maina Kiai 1 Mayıs 2011 - 30 Nisan 2017 tarihleri arasında BM Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü olarak görev yapmıştır. Bilgi notunun İngilizce orijinaline <http://freeassembly.net/factsheets/funding/> adresinden ulaşabilirsiniz. Bilgi notunun çevirisi Avrupa Birliği'nin Desteği ile STGM ve TÜSEV tarafından yürütülen "Örgütlenme Özgürlüğünün İzlenmesi Projesi" kapsamında Hakan Ataman tarafından yapılmıştır.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Genel İlke 1: Fon kaynağı arama, alma ve kullanma yeteneği, örgütlenme özgürlüğünün doğasında vardır ve herhangi bir sivil toplum örgütünün (STÖ) varlığı ve etkin çalışması için gereklidir.

1

Sivil Toplum, insan haklarının, demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün geliştirilmesinde temel bir bileşendir: bu nedenle devletler, STÖ'lerin engellemeler ve güvensizlikten uzak çalışabilecekleri güvenli ve elverişli bir ortamı yaratmalı ve sürdürmelidir.

[UN HRC Resolution A/HRC/RES/24/5](#)

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

2

Kaynaklara erişimin kısıtlanması, STÖ sayılarındaki düşüş, STÖ'lerin faaliyetlerini gerçekleştirememesi ve bazı STÖ'lerin yok olması gibi durumların gösterdiği gibi örgütlenme özgürlüğünün kullanımını ciddi şekilde kısıtlar ve geçersiz hale getirir.

İnsan hakları savunucularının

durumuna ilişkin BM Özel

Raportörünün, Evrensel Olarak Tanınan

İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri

Korumak ve Desteklemek ve Bireylerin,

Grupların, Toplum Organlarını Hak ve

Sorumluluklarına İlişkin Beyannamenin

Yorumu: İnsan hakları kuruluşlarının

faaliyetlerini yürütebilmeleri için, fon

kısıtlamaları da dahil olmak üzere

işlevlerini herhangi bir engel olmaksızın

yerine getirebilmeleri kaçınılmazdır.

3

Uluslararası insan hakları hukuku ve standartları, fon kaynaklarına erişimi, örgütlenme özgürlüğünün bir parçası olarak tanıır; BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin (MSHS) 22. maddesi, fon yaratma faaliyetleri de dahil olmak üzere bir STÖ'nün tüm faaliyetlerini korur.

İnsan Hakları Komitesi Kararı no

1274/2004: Derneklerin yasal

faaliyetlerini sürdürmelerini engelleyen

fon yaratmaya yönelik kısıtlamalar,

22. maddeye müdahale teşkil eder.

Ayrıca bkz: (A/HRC/23/39)

4

Sorun, sadece belli bir yerde değil, "küresel kuzey" de dahil olmak üzere dünyanın her yerinde var: birçok durumda muhalifleri ve eleştirmenleri susturmak için kullanılıyor.

Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme

Özgürlüğü Özel Raportörünün

Raporu (A/HRC/20/27)

5

Kaynaklara erişim sadece STÖ'lerin varlığı için değil, aynı zamanda STÖ çalışmalarından faydalananlar için ve diğer insan hak ve özgürlüklerinden yararlanmak isteyenler için de önemlidir.

BM İnsan Hakları Savunucuları

Bildirgesi'nin 13. maddesi barışçıl

yollarla, salt insan haklarını ve temel

özgürlükleri koruma ve geliştirme

amacıyla kaynakları isteme, alma ve

kullanma hakkı olduğunu ifade eder.

Ayrıca bkz: (A/HRC/23/39)

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Genel İlke 2: Devletler, bir bütün olarak toplum içinde mevcut olan ve uluslararası toplumdan elde edilen fon kaynaklarını seferber etmeye yönelik uluslararası insan hakları hukuku kapsamındaki yükümlülüklerinin bir parçası olarak, STÖ'lerin yabancı fonları aramasına, almasına ve kullanmasına izin vermelidir.

1

Devletler, insan hakları örgütlerinin finansman araçlarını kısıtlamaktan kaçınmalıdır. Devletler, şeffaf koşullarda, uluslararası iş birliği bağlamında insan hakları kuruluşlarının fonlara erişimine izin vermeli ve bunu kolaylaştırmalıdır.

İnsan Hakları Savunucularının Durumuna Dair BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi (Şimdi Özel Raportör) Tavsiyeleri (A/59/401, para. 82). Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonu Raporu,

Mart 2006

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

2

Herhangi bir sınırlama meşru bir fayda sağlamalı ve demokratik bir toplumda gerekli olmalıdır; kısıtlayıcı önlemler, istenen hedefe ulaşmak için en az müdahaleci araç olmalı ve yalnızca terörizmi karakterize eden açıkça tanımlanmış hususların kapsamına giren örgütlenmelerle sınırlı olmalıdır.

BM İnsan Hakları Konseyi Kararı

A/HRC/RES/27/31 giriş: “...bazı durumlarda, ulusal güvenlik ve terörle mücadele mevzuatı gibi iç hukuk ve idari hükümler ve sivil topluma fon sağlanması hakkındaki hükümler gibi diğer tedbirler, Sivil Toplumun çalışmasını engellemeyi ve güvenliğine zarar vermeyi amaçlamaktadır ya da kötüye kullanılmaktadır (...) ve bu tür hükümlerin kullanımını önlemeye ve durdurmaya yönelik acil bir ihtiyaç olduğu kabul edilmelidir...”

Ayrıca bkz. A/HRC/23/39 (orantılılık ve gereklilik testi)

3

Devletler tarafından yabancı finansmanı kısıtlamak için öne sürülen gerekçelerin çoğu **MSHS**'nin 22. maddesinin 2. fıkrası'na uygun değildir.

MSHS'nin 22. maddesinin 2. fıkrası

ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuken öngörölmüş ve demokratik bir toplumda gerekli olan sınırlamaların dışında başka hiçbir sınırlama konulamayacağını ifade eder.

Örnek 1

Terörizm ve Kara Para Aklama: Hükümetler genellikle fon kaynaklarına erişimi sınırlamak için terörizmle mücadele ve kara para aklamanın önlenmesini bir gerekçe olarak kullanırlar: bununla birlikte, "ulusal güvenlik veya kamu güvenliği" örgütlenme özgürlüğünü kısıtlamak için meşru gerekçeler iken, devletlerin terörizme karşı koyarken uluslararası insan hakları hukukuna da uymaları

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

gerekmektedir. Ek olarak devletler, riski azaltmak için bankacılık kanunları ve ceza kanunları gibi alternatif mekanizmalar kullanmalıdır.

Yasal dayanak: Terörizme karşı koyarken insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin BM Terörle Mücadele Ederken İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Yaygınlaştırılması ve Korunmasına dair Özel Raportörü: Devletler, muhalefeti bastırmayı veya halkına karşı baskıcı uygulamaları meşrulaştırmayı amaçlayan tedbirler için bir gerekçe olarak ulusal güvenliğe başvurmayacaktır. ([A/61/267](#), para.20)

Örnek 2

Devlet Egemenliği: Hükümetler ayrıca, emperyalizmin yeni bir biçimi veya yeni sömürgecilik olarak tasvir edilen yabancı fonları kısıtlamak için dış girişime karşı "Devlet egemenliğinin korunması" ilkesini kullanmaktadır. Bununla birlikte, Devlet egemenliğinin korunması [Sözleşmede](#) meşru bir zemin olarak listelenmemiştir. Dahası, genellikle yabancı fonlu dernekleri damgalayan bazı Devletlerin bizzat kendileri daha büyük miktarlarda yabancı fon almaktadırlar.

Yasal dayanak: [MSHS](#)'nin 22. maddesinin 2. fıkrası, ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuken öngörölmüş ve demokratik bir toplumda gerekli olan sınırlamaların dışında başka hiçbir sınırlama konulamayacağını ifade eder.

Örnek 3

Yardımanın etkinliği: Hükümetler, STÖ'lerin planlarını kontrol etmek ve öncelikleri dikte etmek için yardımın etkili olması ilkesini (bağışçı girişimlerinin uyumlaştırılması ve ortakların hesap verebilirliği) kullanmışlardır. Ancak, bu, [MSHS](#)'nin 22. maddesinde sıralanan "demokratik toplum" gerekliliğine uymamaktadır: aslında, yardımın etkili olması adına fonlamayı kısıtlayan Devletler, çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik gibi temel demokratik ilkeleri ihlal etmektedir.

Yasal dayanak: Örnek 2 ile aynıdır.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Genel İlke 3: Sivil toplum ve şirketler eşitlikçi kurallar ve düzenlemelerle yönetilmelidir.

1

Hükümetler, şirketlere uygulanmayan detaylı inceleme kurallarını, prosedürleri veya başka STÖ'lere özgü gereklilikleri empoze etmek gibi, orantısız bir şekilde STÖ'leri hedef alan veya STÖ'lere orantısız yük getiren önlemleri benimsemekten kaçınmalıdır.

*Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme
Özgürlüğü Özel Raportörünün
Raporu ([A/HRC/23/39](#)).*

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

2

Devletler, STÖ'leri yurt dışından fon almaktan caydırmak için vergi baskısına başvurmamalıdır. Dernekler için vergi muafiyeti ve diğer ayrıcalıklar olumlu örnekler olarak değerlendirilmelidir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Avrupa'daki sivil toplum örgütlerinin yasal statüsü hakkında üye devletlere yönelik Tavsiye Kararı CM/Rec(2007)14, VII, 76): "STÖ'lere, vergilerden veya üyelik ücretleri üzerindeki harçlardan muafiyet ve bağışçılardan veya hükümetlerden ve uluslararası kuruluşlardan alınan mallar ve fonlar, yatırımlardan, kiralardan, telif ücretlerinden, ekonomik faaliyetlerden ve mülk işlemlerinden elde edilen gelirlerin yanı sıra gelir vergisi indirimleri ve krediler yoluyla bağışlar için teşvikler gibi kamu fonları ve diğer destek biçimleri yoluyla hedeflerine ulaşmalarında yardımcı olunmalıdır."

3

Bazı durumlarda Devletler, STÖ'lerin terörist amaçlarla hareket edebileceklerini iddia ederek STÖ'ler ve şirketler arasında yapılan farklı muameleyi haklı çıkarmaya çalışmaktadırlar; ancak, STÖ'lerin doğrudan katılımıyla gerçekleştirilen çok az sayıda terörizm finansmanı vakası tespit edilmiştir.

Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörünün Raporu (A/HRC/23/39).

4

Ticari şirketler de terör veya kara para aklama amaçlarıyla kullanılmıştır, bu nedenle "terörizme karşı koruma ve kara paranın aklanmasının önlenmesi" STÖ'lere ve ticari şirketlere yönelik muamele arasında ayırım yapmak için meşru bir zemin olarak görülemez.